

- שבוע 16 5
- ש"ץ שמנהגו אביו היא שלא לומר תחנון ומתפלל בשטיבלאך במקום שאומרים תחנון האם מותר לו
 5 להתפלל סמוך לשקיעה כדי שיפטר מתחנון
- לשיטת הגר"ש ש"ן שאינו יכול לתמוס אינו י"ן למה הקילו ביין צימוקים
 5 האם בארץ ישראל יש קדושה מלבד מצוות תלויות בארץ
- 6 האם אפשר להשלים שחרית בחצי שעה שאחר חצות
 7 האם אפשר לומר קדיש וחזרת הש"ץ אם יש רק ששה שומעים שמימו שמונ"ע ועוד ארבעה שעדיין לא
 8 מיימו
- מי שטעה וסיים המברך את בשלום ודילג על המילים עמו ישראל האם יצא
 10 שליח ציבור שמתפלל בשטיבלאך והוא נוהג לא לומר תחנון במנחה, האם יכול להמשיך במנהגו ולומר מיד
 10 להתחיל קריש
- למה במאכלים אחרים וכן בתערובת יין ושכר לענין הברכה מהלכין אחר רוב ולענין יין מצינו שיש דעות
 11 ואופנים שבתערובת יין עם מים אין מהלכין אחר הרוב
- למה ברכת יין שאינו ראוי ליעשות יין להגר"ש הוא שהכל ולא בורא פרי העץ בשמן זית
 12 למה במאכלים של בני המדבר מצינו במן ובבארה של מרים שהיה לחם מלמעלה ומים מלמטה שזהו היפך
 13 מטבע העולם
- הגנים שהביא את היין לברכות שבחתונה הוצרך להתפנות האם מחוייב למסור את היין לשומר שלא יאמר
 13 מחמת המלצרים הנכרים
- חלב של גוי שחלבו גוי לצורך עצמו לפני קטן ישראל האם הקטן נאמן בזה שהוא חלב כשר כדי להתירו

שביחא שאלות המצויות בהלכה

- 16 **לישראל**
האם לקמן יש נאמנות לומר על מלאכת גוי בשבת שנעשה לצורך הגוי עצמו כדי להתירו לישראל גדול?
- 17 **בשבת**
מסערה שכתוב שם שכל המוצרים בהשגחת חבר"ץ ואין משגיח כשרות האם מותר לקנות שם (מאמר מורחב)
- 18
מי ששומר על תינוקות בבית ובמהלך השעתיים הקרובות אינו יכול להתפלל במנין האם מותר להתפלל עכשיו ביחידות או שמחוייב להמתין עד שיגיע הזמן שיוכל להתפלל במנין
- 23

לקבלת גליון שביחא מידי שבוע שלח
questions@shchiche.com

כמו"כ ניתן להשיג עותק מודפס אצל המחבר בכולל וברח' חפץ חיים 3 ב' בני ברק.

ניתן להוריד גליונות קודמים בעמדות "קול הלשון" תחת השם "עקיבא משה סילבר"

תלמידי בתי המדרשות מתבכרים לקחת גליון חנם לבית מדרשם ותע"ב

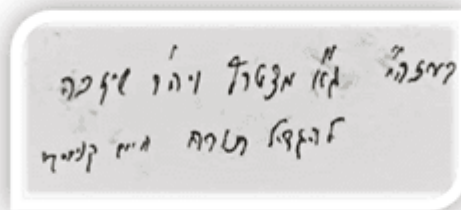
תגובות בטלפון 03-6703111 או בפקס 03-6882239

חלוקת גליונות שביחא בכפוף לתקנון (בכו שביחא שלוחה 6)

השתתפות בהוצאות בשלוחה 5

ההסכמות ומכתבי ברכה על החיבורים הקודמים נתנו ממרנן ורבנן וצוקללה"ה
ויבדלחם"א:

הגר"ח קניבסקי (מצו"ב), הגר"מ שמרנבוך, הגר"ש דבלצקי, הגר"א גרבוז, הגר"ד דיסקין, הגר"ב שרייבר, הגר"מ קארפ, הגר"א וייס, הגר"ע פריד, הגר"י פישר, הגר"מ קסלר, הגר"ח מישקובסקי, הגר"ש הכהן גראס, הגר"י רצאבי, הגר"ש זעפרני.

הדברים נכתבו בדרך לימוד ומטרתם לעזור את כותב הדברים לעיון בנושאים הנידונים, ואינם מתיימרים לשמש כתחליף לפסק הלכה או לפוסקי הלכה, ואין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים בלא שאלת חכם.

כל מי שיש בידו השגה, בין בתיקון טעות של ממש או בשיקול הדעת, או כל הערת שיפור על ניסוח או פרט שיכול היה להיכתב טוב יותר - נשמח מאוד לקבל הדברים, על מנת לתקן הדברים במהדורה הבאה,

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

ותבוא עליו ברכה, ויהיה בזה זיכוי הרבים.

ואם ח"ו השתרכב לפום ריהטא מה שהיה עדיף לכתוב באופן אחר - הנני להתנצל על כך מראש ולהשתדל לתקן הדברים להבא, ושנאות מי יבין.

**ש"ץ שמנהג אביו היא שלא לומר תחנון ומתפלל בשטיבלאך במקום
שאומרים תחנון האם מותר לו להתפלל סמוך לשקיעה כדי שיפטר
מתחנון**

לגבי

אם מותר אין שום איסור לעשות כן מעיקר הדין (למרות שיותר טוב להתפלל מוקדם יותר ולומר תחנון).

לגבי אם צריך לחזור אחר קיום מנהגו מאחר והמנהג העיקרי להלכה הוא כן לומר תחנון וזה מנהג המקום לכן אין צורך לחזור לקיים את המנהג שלא לומר תחנון וק"ל.

**לשיטת הגרי"ש שייך שאינו יכול לתסום אינו יין למה הקילו ביין
צימוקים**

יין

צימוקים הוא יין גמור ויש לו אפשרות לתסוס וליצור משקה המשכר, והוא כשר לנסכים בדיעבד (עי' ב"ב צז ע"ב), ואינו דומה כלל ליין שאינו יכול לבוא לידי שמחה, דעיקר שבח היין הוא מה שיכול לשכר, וזהו הסיבה דאשתני לעילויא, שלכן ברכתו הגפן (ברכות לה ע"ב), שהוא משמח אלהים ואנשים (עי' ברכות לה ע"א), אבל בלא זה אין לו חשיבות של יין לשיטת הגרי"ש.

נמצא שהמודד של יין אינו רמת חשיבות כזו או אחרת, אלא האם הוא נכלל במשמח אלהים ואנשים או לא.

האם בארץ ישראל יש קדושה מלבד מצוות תלויות בארץ

אמנם

בגמ' ספ"ק דסוטה יד ע"א נזכר שעיקר מטרת משה להיכנס לארץ היתה כדי לקיים מצוות התלויות בארץ, אבל מבואר במפרשים שעיקר השראת השכינה בא"י, וכמבואר ברמב"ן שעיקר קיום המצוות בא"י, וכדאי' ברז"ל שליצחק לא היה רשות לצאת מן הארץ מפני שהוא עולה תמימה ואז לא נהגו מצוות התלויות בארץ בתורת חובה, והיינו מפני שהי' עולה תמימה, וכן אי' במקובלים שא"י הוא התלבשות השכינה כביכול במקום וכע"ז אי' במקובלים על לה"ק, ועי' בגנזי רמח"ל.

וא"כ בודאי שיש קדושת א"י גם בלא מצוות התלויות בארץ וכמ"ש ארץ אשר עיני ה' אלהיך בה וגו' ועי' תענית י' ע"א ונדרים כב ע"א, ולא לחינם נקראה חו"ל בירמי' אדמה טמאה, משום שהוא באמת משולל קדושה, ולכך כתיב וכפר אדמתו עמו וכמו שדרשו ז"ל עי' בשלהי כתובות ובמד"ר פ' ויחי.

ומה דאי' לגבי משה רבינו שנתאוה להיכנס מחמת מצוות התלויות בארץ, היינו דלולא טעם זה היה לו לקבל הגזירה מאחר שזה היה רצון ה', אבל מאחר שהי' יכול לקיים רצון ה' על ידי המצוות התלויות בארץ לכך נתאוה לבטל הגזירה כדי לקיים מצוות אלו, אבל הקדושה לבד לא היה די בזה כדי לבטל הגזירה שנגזרה ברצון ה'.

הוספה מלאחר זמן

מה שהפנית אותי לדברי ספר דרך נשר [לאקס עמ' קעט וילין] שטען שהוא מחלוקת ראשונים, הנה עיינתי בקצת מדבריו ולא ראיתי טעם מספיק להוכיח שסובר הרמב"ם שאין קדושה עצמית לא"י מלבד מצוות התלויות בארץ.

דהנה מה שיש דינים שתלויים ביישוב ישראל, הנה גם הרמב"ן שודאי בתוקף סבירא ליה שיש לא"י קדושה עצמית מודה שיש דינים שמשתנים במקומות לפי כיבושים ולפי דעות בגמ' כמבואר בהרבה במקומות, וגם הרמב"ם גם אם חולק על הרמב"ן בענין ההלכה בקדושת ארץ ישראל האידנא אינו בהכרח שסובר שקדושת א"י היא רק מחמת דיני מצוות התלויות בארץ, דיש לומר שכך נתקבלה הלכה שהקדושה תלויה בגדרים אלו, וכמו תפילין שיש בהם פגם ואינם מרובעות אין בהם קדושת תפילין, ומקוה שחסר קורטוב אין טובלין בו, וזה אינו אומר שמחמת כן קדושת תפילין היא רק מחמת דבר מסויים, וטהרת מקווה רק מחמת דבר מסויים, אלא שכך נתקבלה הלכה בגדרי הדברים.

וגם אם נאמר לדעת איזה מן המפרשים שהרמב"ם כלל מצוות א"י במצוות כיבוש ז' אומות אינו בהכרח שסובר שאין קדושה לא"י דהנה הרבה מצוות בתורה כוללים כללים ופרטים, ולא תמיד אנו יודעים לעומקו של דבר מה נכלל בפרט ומה נכלל בכלל, ובהרבה

שביחא שאלות המצויות בהלכה

דברים נחלקו המפרשים מה כלל ומה פרט של מצווה פלונית או פלונית ואם יש פרט של כמה מצוות יחד, ויעוי' בריש ספר מעלות התורה מה שהביא בשם הגר"א, אבל זה אינו טעם לומר שסובר הרמב"ם שאין קדושה עצמית בא"י.

לא קראתי כל דבריו מחמת צמצום הזמן העומד לרשותי, וגם איני בטוח שבעל החיבור הנזכר חולק על עיקר הדברים שכתבתי בדברי הביאור שכתב לדעת הרמב"ם, שכן גם הוא יתכן שמודה הוא שהדברים נקבעים לפי מצוות התלויות בארץ אבל סו"ס אחר שנקבעה הקדושה קדושת א"י היא קדושה עצמית לכל דיניה וסגולתה, וזה פשוט ומבואר בהרבה מקומות במקרא ורז"ל שחז"ל הוא מקום טמא ומסואב [ספר ירמיה] וא"י הוא מקום קדוש ומטהר ומסוגל לכל טובה ולאריכות ימים [פ"ק דזרקות] ולמידות טובות [גדלים כג] ולכפרת עונות [עי' מד"ר ויחי וסוף כתובות], והקב"ה בעצמו מייחד כל טובה וברכה לארץ ישראל [עי' מענייני י"ע"א] למעלה מדרך הטבע [עי' גיטין נח], ונאמרו עליה אין סוף דבחים במקראות ובדברי רז"ל, וכל דברים אלו מפורשים בחז"ל בהרבה מקומות [וכנ"ל נמסרו כמה חיצונים ללקט מאמרי חז"ל בזה, ויש אחד מהם שנדפס עם הסכמת הגאון], ולא אאריך בזה ובודאי שאין דעת הרמב"ם לחלוק על זה, אם כי הרמב"ם יתכן שלשיטתו שסובר שיש טעמים שכליים למצוות, אבל אחרי שנקבעה המצווה ע"פ גבוה ממילא סגולתה היא למעלה למעלה לאין ערוך, וגם הרמב"ם בטעמים השכליים מעולם לא שלל שיש טעמים אלהיים שלא באו לידינו אלא שסבר שהתורה כפי שנתנה לידינו נתנה לנו באופן שנוכל להבין טעמים מספיקים להגיונה גם בשכלינו כהיום.

האם אפשר להשלים שחרית בחצי שעה שאחר חצות

למעשה

הדעה העיקרית שהיא דעת רוב הפוסקים והדעה המסתברת להלכה (עי' תוס' ישנים יומא כח ע"ב ודוק וכן בס"י רלג משנ"ב סק"ב ושעה"צ ושונה הלכות שם), וגם הכרעת הרמ"א (סי' פט ס"א) הגר"א והמשנ"ב (שם סק"ז) וגם פשטות הגמ' ר"פ תפילת השחר שאי אפשר להתפלל בשום אופן בחצי שעה שאחר חצות, אלא רק מלאחר מכן (היינו מאחרי חצי שעה שאחר חצות שאז מתחיל זמן מנחה גדולה שלנו) בתורת תשלומין, ומ"מ גם אז יכול להתפלל רק אם מה שהפסיד שחרית היה מחמת שהיה שוגג או אנוס ורק כדיני תשלומין בסמיכות לתפילת מנחה לאחריה ע"פ הדינים המבוארים בפוסקים לענין תפילת תשלומין.

ומ"מ יש לציין בזה ב' נקודות, הא' שבדיעבד נקט המשנ"ב בשם בדרך החיים (זמן תפילה ס"ג) שיצא בחצי שעה הזו ואינו חוזר ומתפלל, ויש לציין דאין כוונתו לענין מזיד, שהרי מזיד בלאו הכי אינו חוזר ומתפלל תשלומין גם בזמן מנחה, ומ"מ גם לענין שוגג או אנוס צע"ק למה יצא בדיעבד שהרי כתב המשנ"ב לעיל בשם הגר"א, שאינו זמן שחרית כלל,

שביחא שאלות המצויות בהלכה

אלא זמן מנחה, ורק מחמת גזירה אין מתפללין אז מנחה, ומשמע מזה כמ"ש בשיח הלכה שבדיעבד סמך הדרך החיים על הב"ח הפרישה סק"ו והט"ז סק"א שיוצא גם בחצי שעה הזו, ובספק חיוב תשלומין הקיל המשנ"ב, ואם נאמר ששבספק זה סבר המשנ"ב בדיעבד לקולא, יהיה נפק"מ גם לענין מזיד שבדיעבד אם התפלל בחצי שעה הזו ייחשב לו שהתפלל, אע"פ שעיקר דברי המשנ"ב שהזכיר בדבריו שאינו חוזר ומתפלל מיירי בשוגג או אנוס.

ועוד נקודה שניה יש להוסיף בזה, שהמשנ"ב שם סיים ועי' ברעק"א בשם הצל"ח, והנה במקור הדברים בצל"ח ברכות כו ע"א ד"ה כולי כתב שיתפלל בחצי שעה הזו על תנאי שאם הוא זמן שחרית יוצא י"ח שחרית ותפילת מנחה שיתפלל בזמנה תהיה לשם מנחה, ואם הוא זמן מנחה תהיה תפילה זו למנחה ותפילת מנחה שיתפלל בזמנה תהיה לתשלומין, והמשנ"ב לא כתב על זה דבר רק ציין לדבריהם, וגם זה צ"ע דהרי לפי מה שביאר המשנ"ב לעיל דעת האוסרים אין כאן ספק כלל אלא באמת הוא זמן מנחה ורק מחמת גזירה אסרו להתפלל אז וא"כ מה מהני תנאי זה לפי צד האוסרים, ואולי סובר דכיון שיש פוסקים שהוא זמן שחרית וגם להפוסקים שהוא זמן מנחה ואסור להתפלל אז אבל בדיעבד יצא יד"ח אם יתפלל אז (ועי' בתוס' ישנים שצינתי לעיל ושאר מה שצינתי בסמוך לו), א"כ הו"ל ודאי יצא יד"ח לכו"ע ורק ספק אם עבר על גזירה דרבנן והו"ל ספק דבריהם והוא לקולא, והמשנ"ב לשיטתו שסבר לקולא בספק זה כמו שנתבאר, וקל להבין. ויש לציין דאף שהמשנ"ב לא הכריע במקומו על מנחה בחצי שעה זו אם יצא יד"ח אפשר דהספק אינו להמחמירים כאן דלהמחמירים לענין שחרית יצא יד"ח מנחה ולא עיינתי בזה כעת, ועכ"פ יתכן לומר כן בדעת הצל"ח.

האם אפשר לומר קדיש וחזרת הש"ץ אם יש רק ששה שומעים שסיימו שמונ"ע ועוד ארבעה שעדיין לא סיימו

(סי' נה סקל"ב) הביא מחלוקת לגבי קדיש האם אפשר לצרף יותר מאחד שעדיין מתפלל או ישן אם הרוב פנויים לשמוע קדיש או שההיתר לצרף רק אחד שמתפלל או ישן, ולגבי ישן הכריע להחמיר, ומשמע שלגבי מתפלל לא הכריע להחמיר.

המשנ"ב

ולכן לגבי מעריב במקום הצורך מותר להקל בזה, אבל לגבי שחרית ומנחה אמנם נחלקו בזה פוסקי זמנינו אם גם לגבי חזרת הש"ץ אפשר לצרף כשאין עשרה שסיימו להתפלל, ובמשנ"ב יש סתירות בזה דבביאור הלכה סי' נה סוף ד"ה או משמע שהקיל גם בחזרת הש"ץ וכן יותר משמע בפשיטות לשונו במשנ"ב שם סקל"ג וכן בסקל"ח עי"ש, וכן נקט הגר"ח (אישי ישראל מהדו"ב תשובה כב בסוף הספר).

שביחא שאלות המצויות בהלכה

אולם בסי' קכד בשו"ע ס"ד משמע שיש להחמיר בחזרת הש"ץ עי"ש, ובמשנ"ב שם כתב שאם יש בקהל מדבר ואינו שומע טוב שיעשה הש"ץ תנאי שאם לא יענו אמן ויכוונו לברכותיו תהיה התפילה בתורת נדבה (ומדבר ואינו שומע טוב ממי שמתפלל כמבואר במשנ"ב סי' נה סקל"ח שבזה סבירא לן מעיקר הדין כהפוסקים שהוא מצטרף לגמרי וא"כ רק לחומרא כ' המשנ"ב בסי' קכד שיעשה תנאי), וכן בשו"ע ר סי' נה ס"ז ובצ"ע סי' טו ס"ז וסי' כ ס"ב משמע שהחמירו בחזרת הש"ץ וכן נקט הגרשז"א בהליכ"ש תפילה פ"ט דבר הלכה אות ג.

ולכן כשאין צורך גדול אין להסתמך על זה בחזרת הש"ץ וכך נהגו, ובפרט כשזה יותר מאחד שבזה החמיר המשנ"ב בישן מחמת שהוא רוב צדדים לחומרא (שצירף דעות האוסרים בישן אע"פ שמעיקר הדין משמע בבה"ל שם שסבר להקל בישן עכ"פ בישן אחד עי"ש מ"מ ביותר מאחד שרוב צדדים לחומרא נקט במשנ"ב להחמיר), הלכך גם בניד"ד ביותר מאחד בחזרת הש"ץ ודאי נכון להחמיר ובצורך גדול יעשה הש"ץ תנאי ואולי מהני גם בזה.

לגבי מה שהמשכת לשאול מה הדין אם ימתין להם יפסיד את חצות, התשובה היא שזה צורך גדול מאוד, ולכן אין לו להמתין להם אלא לצרף את הארבע שעדיין לא סיימו שמונ"ע ולעשות את התנאי הנ"ל.

לגבי אם הארבעה שמשלימים לעשרה עדיין לא סיימו שמונ"ע או שאוחזים באלוקי נצור וכבר אמרו יהיו לרצון הראשון, יש שנקטו שבאופן כזה הוא יותר קל, מכיון שיכולים לענות לחזן, ואולם החושש לכתחילה לדברי השו"ע בסי' קכד שצריך שיהיו ט' ששומעין לא מועיל אם הם עסוקים בתפילה כל שהיא, וכמבואר באג"מ או"ח ח"ד סי' יט שהאומרים תחנונים אפי' אם מכוונים לענות אחר הש"ץ (כמ"ש המשנ"ב שם סקי"ז) מ"מ אם אין תשעה ששומעים אסורים מן הדין.

מי שטעה וסיים המברך את בשלום ודילג על המילים עמו ישראל האם יצא

בוד
אי

יצא כיון שענין הברכה הוא שלום כמבואר במגילה יז ע"א, וקיימא לן שאינו מעכב בדיעבד אם שינה ממטבע שטבעו חכמים בברכות, ויצוי עוד שנוסחא ישנה ועתיקתא של חתימת ברכה זו היא עושה השלום בלבד, ואף נזכרה חתימה זו במדרשים, וכן נוהגים עד היום בהרבה מקומות בעשרת ימי תשובה, ומנהג ותיקין הוא שהובא בעשרות ראשונים ופוסקים (ועי' במחזור וילנא), אף שבא"י אין נוהגין כן ע"פ הגר"א, מ"מ יש חותמי ברכות שנהגו ק"ק אשכנזים בחו"ל ע"פ נוסח א"י הקדום והישן כמו צור ישראל וגואלו (ועי' בט"ז) ושאותך לבדך ביראה נעבוד.

וכבר העירו שבעשי"ת בספר חיים וכו' הוא מעין חתימה דעושה השלום וכמו וטוב בעיניך שהוא מעין חתימה דהמברך את עמו ישראל בשלום, וכנ"ל יש להוסיף דותערב הוא מעין חתימה דשאותך לבדך ביראה נעבוד, ולא עוד אלא שגם קרובין של פורים הוא מעין חתימה דשאותך לבדך ביראה נעבוד דוק ותשכח והיא נוסחת א"י הקדום והישן.

רק שהגר"א סבר שאנו נמשכין אחר נוסחאות ומנהגי בני בבל והוספת קרובין אמנם תליא במחלוקת ראשונים אבל הוא קיל משינוי חתימה ולכן גם במקום מנהג ברור מ"מ לא הקיל בשינוי חתימה.

שליח ציבור שמתפלל בשטיבלאך והוא נוהג לא לומר תחנון במנחה, האם יכול להמשיך במנהגו ולומר מיד להתחיל קדיש

מכיו
ן

שהמנהג לא לומר תחנון במנחה הוא מנהג שאינו ברור להלכה מה מקורו ואם יש לו דין מנהג מצד הלכה, והוא מבוסס בעיקר על קהילות בחו"ל שנהגו להתפלל סמך לשקיעת החמה והיו מסיימים לאחר השקיעה, (עי' בספר דברי תורה תליתאי עמ' תעג והלאה מש"כ איזה לימוד זכות רחוק בזה, ויש לציין שהמשנ"ב שסבר שאפי' במנחה בין השמשות אין לחשוש לסכנה בודאי לא סבר שיש איזה צד לגזור בכל מנחה אטו מנחה שקרובה לשקיעה), לכן אין להוסיף לנהוג כן כנגד מנהג הציבור כל שיש ציבור שנוהג אחרת.

ויש לציין שגם בשטיבלך שנהגו שכל אחד מתפלל כנוסחתו כמו בית הכנסת איצקוביץ מכל מקום לא נהגו לשבש סדרי התפילה ע"פ מנהגים חריגים, ולכן גם אם נוסח אשכנז

שביחא שאלות המצוות בהלכה

במנין ספרדי ולהיפך לא נחשב במקום כזה כשינוי אך ביטול תחנון נחשב בהחלט כשינוי ממנהג המקום גם במקום כזה.

לגבי הש"ץ עצמו איני נכנס לנידון אם יש מקור למנהג זה או לא, אבל באופן כללי יש הוראה של פוסקי זמנינו שספרדי שמתפלל אצל אשכנזים (שאינו נוהג ליפול על פניו) יכול לנהוג כמנהגו שכן בזמן שהקהל נופלים על פניהם אינם רואים מה הוא עושה, ולכן גם בנידון דידן (על הצד שיש מקום למנהג זה) יכול לומר הפסוקים בזמן זה בלי נפל"א ובזה לא יעבור על לא תתגודדו.

למה במאכלים אחרים וכן בתערובת יין ושכר לענין הברכה מהלכין אחר רוב ולענין יין מצינו שיש דעות ואופנים שבתערובת יין עם מים אין מהלכין אחר הרוב

הנה

אמנם שאלתך מתייחסת להוראת חלק מפוסקי זמנינו לענין תערובת מים במיץ ענבים שמעט מים מבטל כח היין, אבל השאלה היא גם למה בתערובת מים ביין החזק בפוסקים אזלי' בתר היין גם כשהוא מעיט באופנים המבוארים בפוסקים, והנה זה אינו קשה כ"כ כיון שחשיבות יין נשאר גם כשהוא מיעוט, עי' בסי' רד ס"ה ונו"כ שם, אבל הקושי' היא למה א"כ בתערובת שכר גרע מתערובת מים.

ובאמת יעוי' בביאור הלכה ריש סי' רב שיש צד בדבריו שהנידון על תערובת שכר הוא באופן שאחר שכבר עירבו בו מים כמה שיכול לערב ועכשיו נתערב בו שכר, וגם לפי הצד שאינו כן הביא שם דעת הגר"א שחולק על דין זה כמו שיובא להלן בהמשך התשובה, ועי"ש במשנ"ב ובביאור הלכה בכל סעיף א' מה שדן באריכות בנידון זה.

ולגוף שאלתך על ההוראה של חלק מפוסקי זמנינו לענין תערובת מים במיץ ענבים שהרבה פחות מחצי מאבד דין יין משא"כ בשכר שלא שמענו שהורו כן לענין תערובת שכר ביין, אולי היה מקום לומר שעיקר הטעם לחלק בזה הוא משום שברכת היין אינו מצד צורת המאכל אלא משום חשיבותו, ולכך נשתנה יין בברכה אחרת מכל שאר בני מינו, כמבואר בברכות לה ע"ב, ושיערו חכמים שבתערובת מים כל מ"ד לפי שיטתו אין בזה חשיבות יין, משא"כ בתערובת שכר כיון שלא נתבטל על ידי זה כח החשוב שביין שכן עיקר חשיבות יין הוא במה שמשמח ובזה גם כשהוא בתערובת עם שכר לא נתבטל כחו בזה, ועכ"פ לא נתבטל שמו כ"כ כמו במיץ ענבים, וכן מצינו בכ"מ במקרא שנזכרו יין ושכר יחד, כשלפעמים הכונה על יין ולפעמים הכונה על שכר ממש, הלכך בזה חוזר הדין לילך אחר הרוב כמ"ש בסי' רב ס"א.

אולם אחר העיון שוב נראה דאינו מוכרח שיסבור הגרי"ש לגבי תערובת שכר שיהיה עדיף מתערובת מים, ועי' גם בביאור הלכה בסי' רב ס"א סוף ד"ה מברך שהכל דמשמע בדבריו

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

שביינות חלשים עכ"פ לפי השיעור המבואר בדבריו שם שכר לא עדיף ממים.

וגם הביא שם דעת הגר"א שגם ביינות חזקים שלפי השו"ע מים עדיפי משכר מ"מ להגר"א שכר לא גרוע ממים עי"ש ומזה למד המשנ"ב דשכר ומים דין אחד להם גם לענין שהשכר לא יהיה עדיף ממים.

וא"כ לענייננו גם במיצים של היום שיש פוסקי זמנינו שנקטו שמאבדים דין יין בהרבה פחות מים (ראה מנחת שלמה קמא סי' ד ד"ה וא"כ, תנינא סי' יג, הליכות שלמה פסח פ"ט סי"ג וארחות הלכה הערה 90, הלכות שבת בשבת ח"א עמ' שפו בשם הגרי"ש, שיעורי הגרי"ש אלישיב ברכות עמ' שעא) לא יהיה שכר עדיף מיין לכאורה.

מה ששאלת לגבי יין צימוקים אשמח אם תנמק שוב את שאלתך (ועי' סי' רע"ב סקט"ז).

למה ברבת יין שאינו ראוי ליעשות יין להגר"ש הוא שהכל ולא בורא פרי העץ בשמן זית

יערי'

בגמ' ברכות לה ע"ב דדין ברכת פה"ג על יין ובפה"ע על שמן הוא משום דאשתני לעלויא ואולי סוברים הנך דעות שמיץ ענבים שאין לו אפשרות להיות יין לא חשיב אשתני לעלויא, ואפי' אם תמצי לומר דחשיב אשתני לעלויא שעדיין הוא חשוב יותר מענבים בעינם, מ"מ מבואר בגמ' שם לו ע"א דיש חילוק בין היכא דאיכא לעלויי עילויא אחרינא או לא, וכנראה שסוברים דעות אלו שדבר זה חשיב כאיכא עילויא אחרינא כיון שהיה צריך להיות ראוי להיעשות יין ואז הי' לו חשיבות, אבל עכשיו אינו ראוי להיות יין שוב נתבטל מחשיבותו.

וא"ת א"כ למה לא נברך על זה העץ י"ל כיון שאינו עיקר הפרי, עי' שם לו ע"א א"ר נחמן בר יצחק צלף נטעי אינשי אדעתא וכו', וכאן שנעשה שינוי בפרי גרוע יותר, ועי"ש עוד לעיל מינה בסוגי' דקמחא דחיטי שציינתי מתחילה לגבי אית לה עילויא אחרינא.

מה ששאלת שמיץ ענבים נחשב היום למשקה חשוב, זה יכול לשי' הגרי"ש להועיל רק מדין חמר מדינה (ועי' בשבות יצחק להרב דרוזי שבאמת הביא הוראה לענין זה מהגר"ש), וזה תלוי בנידון מה הגדר של חמר מדינה, אבל חשיבות של יין גמור שנזכר עליו שאשתני לעלויא הוא רק בדבר שהגדרתו משמח אלוקים ואנשים, דהיינו שהוא שתיה שיש בה שכרות וגורמת לשמחה.

לגבי פת הבאה בכסנין שם החשיבות הוא שנוצר כאן מאכל מזין ברמה של דגן המזין, והוא אפוי והגיע לגמר מלאכתו וליכא עילויא אחרינא בתריה [עי' נרכות לנ], וממילא יש לו חשיבות.

למה במאכלם של בני המדבר מצינו במן ובבארה של מרים שהיה לחם מלמעלה ומים מלמטה שזהו היפך מטבע העולם

היה

בזה ענין להראות הנהגת הקב"ה עם ישראל במדבר שהוא על טבעי, וכמבואר כן בשמו"ר כה ה ובפסיקתא דר"כ פיסקא ויהי בשלח, ששם מתייחסים להדי' לאבחנה שהבחנת שהנהגה עם המן ובארה של מרים היה להיפך וכמו ששמתם לבכם לזאת.

והטעם משום שכל הנהגת המדבר היה זה ארבעים שנה ה' אלהיך עמך לא חסרת דבר, שזו היתה הנהגה טבעית למקבלי התורה כמ"ש במכילתא ר"פ בשלח גבי לא נתנה תורה אלא לאוכלי המן וכמ"ש עה"פ בירמיה הדור אתם ראו וגו'.

הגים שהביא את היין לברכות שבתתונה הוצרך להתפנות האם מחוייב למסור את היין לשומר שלא יאסר מחמת המלצרים הנכרים

**התשו
בה**

בזה שבאופן כללי אינו צריך למסור את היין לשומר מחמת שיש כאן כמה דברים לטיבותא בזה, ואחד מהטעמים הוא משום שיש כאן ישראלים והגוי ירא לנסך (ויעזי' בש"ך סי' קיח סקל"ג לענין חלב), ואולי בהמשך נרחיב עוד בנימוקים בזה.

אולם מ"מ אם לפי הענין נראה שהגוי אינו מתיירא לגעת ביין כגון שהיין מוצב על השולחן ונראה כמו שמי שלוקח ממנו אינו נתפס עליו כגנב ובפרט אם הגוי אינו בקי בטיב דיני ישראל שאינו יודע שיקפידו עליו אם יגע ביין, (שבזה אין מירתת), וכן אם היין עומד במקום או בזמן שיש למלצרים כח ורשות לסלקו משם מתוקף תפקידם, בכל כה"ג לכאורה יש מקום להצריך שומר או להעמיד את הבקבוק באופן שמי שניגש אליו נתפס עליו כגנב כגון לתלותו בשקית במלתחה, ואז אין צריך שומר.

מקורות:

עיקר הדין בזה מבואר במתני' ע"ז סט ע"א, היה אוכל עמו (פי' הישראל עם הגוי) על השלחן והנח לגינא (פי' כלי) על השלחן ולגינא על הדלבקי (פי' מקום שמניחין שם היינות סמוך לשלחן) והניחו (פי' את הגוי) ויצא, מה שעל השלחן אסור ומה שעל הדלבקי מותר, היינו משום שבזה אין לו רשות ליגע, ומסיים שם במשנה ואם אמר לו הוי מוזג ושותה אף שעל הדלבקי אסור, ומסיים שם עוד חביות פתוחות אסורות וסתומות וכו', עי"ש, והסיפא שם אינו נוגע לענינו.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

ועפ"ז פסק בשו"ע יו"ד סי' קכט ס"ז היו יושבים ישראל וגוי לשתות כל אחד מיינו (פי' כל אחד מיינן של עצמו) ושמע הישראל שקורים לבהכנ"ס והלך שם להתפלל מותר היין אם יש דרך עקלתון שיוכל לבוא עליו פתאום, אבל אם היו שותים ביחד מיינן אחד ויין לפניהם על השלחן ויין אחר חוץ לשלחן והניח הגוי לבדו, שעל השלחן אסור ואת שחוץ לשלחן את שחוץ פישוט ידיו אסור ושחוץ לפישוט ידיו מותר, ואם אמר ליה הוי מוזג ושותה וכו', וההמשך כמו במשנה.

וכן לענין אם אינו נתפס עליו כגנב מבואר ברמ"א סי' קכח ס"ד דבמקום שיש לחוש שנגעו לשתות ממנו הוא אסור (ועי"ש גם בשו"ע ס"ה), ובמקום הפסד כ' הש"ך סק"ג שיש להתיר בדיעבד.

ולענין מה שאין מירתת בגוי כשאינו יודע שהוא אוסר את היין יעוי' בהגהה בפת"ש סי' קטו סק"ב בשם החכמת אדם כלל סז ס"ד עי"ש, לענין חלב, ומ"מ זה בלבד שאין מירתת מטעם אחר שאין נתפס עליו כגנב מטעם אחר כמו הפרטים המבוארים בנידון דידן.

(ובאמת עיקר דין החכ"א מיירי בחלב ששם שייך התעסקות של הגוי ובאינו בקי הגוי בדינים יש חשש ממש שיערב חלב, משא"כ בניד"ד בדרך כלל אם נתפס כגנב אינו נוגע ואם אינו נתפס כגנב נוגע, ומירתת קצת פחות שייך לניד"ד).

לענין הנידון אם היתר נכנס ויוצא הוא לכתחילה או בדיעבד ברמ"א סי' קכט ס"א מבואר שהוא רק בדיעבד (ועי' גם סי' קכח ס"א), אולם בגמ' חולין ג ע"א מבואר דההיתר הוא גם לכתחילה, וכ' הש"ך סי' קיח סק"ב דבנכנס ויוצא לזמן מועט ההיתר הוא אפי' לכתחילה, ומש"כ הרמ"א שמותר רק בדיעבד הוא באופן ששהה זמן רב ולא הודיע לגוי שדעתו לשהות (בתנאים המבוארים בסי' קכט שם), שבאופן זה מותר כמבואר בפוסקים אבל רק בדיעבד.

לענין מקום שרבים מצויין אין חשש יין נסך שירא לנסך כמבואר בשו"ע סי' קכט ס"ד ועי"ש ביד אפרים, אבל בענין שהגוי אינו נתפס עליו כגנב (כגון שיכול לטעון שהיין הוא ציבורי), ויש לחוש שמא ישתה שיש לו הנאה מזה בזה אפי' להש"ך שם סק"ד בדעת הרמ"א ג"כ אסור (עכ"פ במקום שאינו הפסד מרובה עי' שם סי' קכח סק"ג), וכ"ש לפמש"כ הט"ז בסי' קכט שם סק"ט דכל שהמגע קרוב לודאי יש לחוש אפי' במקום רבים אפי' בלא הנאה כלל.

ולענין אם היין בכוס פתוח אם יהיה מותר בדיעבד באופן שהגוי נתפס עליו כגנב, בזה יהיה תלוי במחלוקת הש"ך והט"ז (ובעובדא שהביא היד אפרים שם בשם שו"ת בית יהודה משמע שתפס לאסור אם אין החבית פקוקה כהט"ז), ולבני ספרד יהיה ודאי אסור כיון שהמחבר אינו מקיל בנתפס עליו כגנב אם אינה פקוקה עי"ש בסי' קכט בשו"ע וש"ך.

באופן שאין נתפס כגנב יש לשון בשו"ע ס"ס קכח שהאופן שנאסר הוא אם נמצא גוי בין

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

החביות אבל עצם עו"ש גוים משמע שם שאינו אוסר במקום רבים, וגם בסי' קכט ס"ד משמע דמיירי המחבר שהיה גוי עם החביות, וא"כ יש מקום לדון שמה שהגוי אוסר היין אם אין נתפס כגנב הוא רק באופן שיש גוי עם היין ממש, ויל"ע בזה.

באופן שנתפס כגנב שמותר אין מפורש בשו"ע אם ההיתר הוא לכתחילה או בדיעבד, ופשטות לשון התוס' (על הסוגי' בע"ז ע ע"ב והוא נדפס בדף ע ע"א סוף דיבור ראשון) והפוסקים (עי' בית אפרים שם) דמיירי בדיעבד, ובפרט דפשטות הרמ"א ריש סי' קכט שמגביל את הנחת יין עם גוי רק בדיעבד מיירי על הדברים שנתבארו בסעיפים שם, ולא הותר לכתחילה אלא באופן שהזכיר הש"ך בסי' קכח סקל"ב של יוצא ונכנס בלא שהות שזה לא נזכר בסעיפים שם בריש סי' קכח.

לענין מה שאין יין גוי נאסר במקום רבים עכ"פ בפקוקה ולכל מר כדאית ליה, דבשו"ע סי' קכט ס"ד אי' שהוא אפי' אם הרבים הם גוים דגם בזה יש מירתת, אולם יעוי' בסי' קלא ס"א לגבי מטהר יינו של גוי דמשמע שם שאין מירתת כלל במקום שיש רק גוים, ואולי לגבי סי' קכט באופן המבואר בסי' קלא שמועיל גם בגוים, ולא משמע כן, ויש לומר דרק במטהר יינו של גוי חמור יותר כמו שמצינו שגם חותם בתוך חותם לא מועיל בכה"ג גם באופן שמועיל ביין של ישראל.

והואיל דאתאן לכל זה, נעיר עוד הערה קצרה, לגבי הגבהת יין לחוד אם אוסר בסי' קכט משמע בכ"מ שאינו אוסר, וכ"כ בסי' קכד סי"ח, אולם יעוי' שם בט"ז סי"ז סקט"ו דמשמע דלהרמ"א אסור ולכאורה כ"ש להמחבר בסי"ז שמחמיר יותר מהרמ"א עי"ש, והט"ז עצמו הקיל בזה, וכן במחבר סי' קלב ס"ב מבואר לכאורה שאוסר הגבהה, והרמ"א שם אמנם לא חלק להדיא על המחבר אבל מתוך דבריו משמע שלא החמיר בהגבה עי"ש בדבריו, וצ"ע בכל זה.

חלב של גוי שחלבו גוי לצורך עצמו לפני קטן ישראל האם הקטן נאמן בזה שהוא חלב בשר כדי להתירו לישראל

הנוהגים

להקל במצלמות לגבי חלב גוי בודאי שיכולים להקל בזה, וגם המחמירים במצלמות מעיקר הדין יכולים להקל בזה, ומצינו מי שהקפיד בזה ואולי הוא ממידת חסידות.

מקורות: יעוי' ברמ"א סי' קטו ס"א לגבי גוי שחלב בפני קטן ישראל דמבואר שם שהקטן נאמן, והיינו מבן ט' שנים כמבואר שם בד"מ וש"ך וט"ז בשם הארוך.

אולם הנידון העיקרי ברמ"א שם הוא באופן שהגוי חולב בבית ישראל והנידון מה הגדר של מירתת בזה, דלענין זה מועיל מירתת מן הקטן כיון שהקטן עלול לגלות מעשהו, וכמו שמצינו גדרים דומים לזה בדיני ייחוד, אבל באופן שאין מירתת, כגון במקרה של השאלה שלך שהגוי חולב במחלבה פרטית שלו ונתן מעצמו חלב לקטן, בזה כבר נכנסים לנידון של נאמנות בקטן.

ויעוי' בש"ך סי' קיח סקל"ג דגדר מירתת הוא תקיף מגדר נאמנות שמירתת מועיל בקטן אפי' בדאורייתא אע"פ שקטן אין לקטן נאמנות בדאורייתא חוץ מעדות אשה.

ויעוי' בפתחי תשובה סק"ב בסוגריים, שהביא בשם החכמת אדם כלל סז ס"ד שכתב דנראה לו אפילו אין הגוי יודע שאסור לישראל ולא שייך מירתת מ"מ נאמן דאין בו חשש אלא מדרבנן שמא יחליף ובדרבנן קטן נאמן ואמרו בשם הגמון"ה יאסקי ז"ל שלא סמך על קטן וצ"ע עכ"ל החכ"א, וסיים הפתחי תשובה דיש לתלותו בנידון האם חלב גוי נאסר בדבר שבמנין.

ובס"ק שאחר זה הביא פלוגתת האחרונים דלהרדב"ז ח"ד סי' אלף קמז ופר"ח סי' הנ"ל סק"ו אין דין חלב גוי כדין דבר שבמנין, ואילו להחת"ס יו"ד סי' קז החלב נאסר במנין כיון נסך ועכ"פ לבני אשכנז אסור מדינא וקרוב כנדר דאורייתא עכ"ד, והיינו שהבין המגיה בפתחי תשובה (ויש ראיה שיתכן שיש מן הסוגריים שהם ממוה"ר איסרלן מוילנא בעל תוספת ירושלים) שלפ"ד החת"ס שהוא דבר שבמנין ההגדרה של קטן שרואה אינו כדין ישראל רואה שלא חלה הגזירה אלא שחלה הגזירה ויש כאן בירור חיצוני שהחלב כשר, ולכן אע"ג דבדרבנן סומכים על קטן כמבואר ברמ"א סי' קכז סוף ס"ג באופן שלא אתחזק איסורא, מ"מ אין כאן בירור שאין איסור דרבנן משום שהאיסור דרבנן כבר חל, והוא כעין נידון מחלוקת הפוסקים לגבי מצלמות היום.

ונמצא שלפ"ד המגיה בפתחי תשובה המחמירים לאכול מוצרי חלב כיום רק מכשרויות כגון הבד"ץ עדה"ח ובד"ץ בני ברק שמקפידים שלא להסתמך רק על מצלמות, יצטרכו להחמיר גם במקרה של השאלה שלך, אבל המקילים לאכול מכשרויות שסומכים על

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

מצלמות יתירו גם באופן שלך, דחלב גוי לא חשיב אתחזק איסורא כלל לענין להחזיקו כחלב טמא.

אולם קביעתו זו של מגיה הפת"ש תמוהה מאוד, דהרי זה כבר מבואר בהרמ"א ופוסקים שבאופן של מירתת קטן נאמן כמו גדול, וא"כ בפני קטן אין גזירת חלב גוים כמו בפני גדול, א"כ מחמת מאי ניהוש לה, אם מחמת דבניד"ד הגוי אינו מירתת, ומחמת כן חשיב כחלבו שלא בפני ישראל, א"כ גם באופן שיש שם ישראל גדול לא יועיל, וצד כזה לא עלה על דעת הפוסקים והח"א כלל ואפי' הפת"ש גופיה לא היה לו צד כזה, וא"כ הדרא קושי' למה בשומר גדול אינו בכלל הגזירה ובשומר קטן חשיב רק בירור.

לכך יתכן לומר דהקפדת החכם הנ"ל הוא לעצמו כדי להתרחק מכל חשש איסור, ושמא מיירי שם בקטן שלא הי' חריף כ"כ, יעוי' בל' הרמ"א הנ"ל לגבי עדות קטן, אבל א"א ליישב כן, דחזי מאן גברא רבה דמסהיד אבתריה הוא החכמת אדם.

האם לקטן יש נאמנות לומר על מלאכת גוי בשבת שנעשה לצורך הגוי עצמו כדי להתירו לישראל גדול בשבת

יערי'

ברמ"א סי' קכז ס"ג שקטן נאמן בדרבנן בלא אתחזק איסורא ועי"ש בביאור הגר"א שיש חולקין בזה, ועי"ש בגליון מהרש"א ג"כ, ומ"מ בנידון דידן שהאיסור הוא ספק לכאורה גם להחולקים מותר, עי"ש בביאור הגר"א, וכ"ש לפי מה דקי"ל שבכל ספק ופלוגתא במעשה שבת יש להקל, אולם באופן שנראה שהגוי עשה לצורך ישראל דשייך לומר בזה מוכחא מילתא כמבואר במעשה דשמואל בגמ', א"כ באופן זה יש לדונו כאיתחזק איסורא ויתכן שקטן לא יהיה נאמן בזה דקטן אינו נאמן באתחזק איסורא כמבואר ברמ"א שם.

מסעדה שכתוב שם שכל המוצרים בהשגחת הבד"ץ ואין משגיח כשרות האם מותר לקנות שם (מאמר מורחב)

נכנסת

לחנות מכובדת שעקב החיסכון בעלות משגיח כשרות הם אינם משתמשים במשגיח כשרות ומסתפקים בהודעה שכל המוצרים בהשגחת הבד"ץ, ויש לדונם לכף זכות, שכן הוצאות אחזקת חנות כיום הם גדולות, כולל שכירות המקום והפרסומות והוצאות חומר גלם ומיסים ומשכורות וכו', וכ"ש שאפשר לדונם לכף זכות שלפי מה שהם אומרים הם עושים את הכל כדין ואינם צריכים משגיח כלל.

אבל עדיין מכיון שלאחרונה התפרסם על מכשולות חמורים שקרו במקומות שאין משגיח כשרות, לכן היה טוב יותר אם תהיה מודעות בציבור איך להתייחס לחנות שכל המוצרים בהשגחת הבד"ץ.

יצויין שמעיקר הדין לפעמים אכן אי אפשר להצביע על איסור שהוא ברור מצד גדרי הלכה לקנות שם, אם המוכר שומר תורה ומצוות (ובשו"ע ורמ"א מצינו שמקילים מעיקר הדין גם בדברים יותר מזה, עי' סי' קיט ס"ב וס"ג וס"ז, וע"ע בדברי השו"ע ורמ"א לענין דין מאכל שכתוב עליו כשר וכן דין אותיות בעברית במקום שאין גוים יודעים לכתוב), אבל במציאות רבו המכשולות במקומות כאלה, בפרט כיום שתעשיית האוכל היא תעשייתית וכוללת שימוש בעובדים ובחומרי אספקה רבים.

ולכן כל עוד שלא מכירים את המוכר באופן אישי שהוא ירא שמים ויודע הלכה ויודעים מה הוא עושה, מה שודאי אפשר לומר שעדיף לקנות במקום מפוקח.

(ומצינו ברמ"א שדברים שהוחזקו כבעייתים אין סומכים על החזקות, וע"ע גם ברמ"א באה"ע סי' יז ס"ב, ויעוי' מש"כ רבינו יונה לענין השחיטות והביאו הב"י).

להלן אציין כמה מן המכשולות שיכולות להיות מצויות במקום כזה:
א.

הפרשת חלה בעיסה

כשמכינים עיסה הרבה פעמים מתחייבים בהפרשת חלה בלי לדעת, ומלבד זה, לדוגמה לפעמים מפרישים חלה מעיסה מחמת ספק, ואחרי זה נוצר ספק נוסף, כגון שמצרפים סל בין שתי עיסות שכל אחת מהם הופרש ממנה בנפרד כשהיתה בשיעור ספק, ועכשיו יש בין שתיהן שיעור ודאי, ומן הדין צריך להפריש חלה שוב, ואפשר להיכשל בזה מחוסר ידיעה.

ב.

הגעלת וטבילת הכלים

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

אין השגחת הבד"ץ על הכלים בד"כ גם בחנויות שכותבים בהם שכל המוצרים בהשגחת הבד"ץ, ולא על האופן שבו מטבילים ומגעילים אותם, וכפי שצינתי באחת מן התשובות הסמוכות יש בעיה הלכתית לקנות ממוכר שלא מקפיד על הגעלה וטבילה כדין (גם אם אינו בן יומו).

וכמובן שיש לפעמים גם כלים שנטרפים ברמה שהם אוסרים את המתבשל בהם, ומי שמתעסק במטבח ובבישולים בלי לדעת ההלכה בזה עלול להיכשל.

ג.

מוצרים שיש נוהגים שלא להצריך בהם כשרות

יש מוצרים שיש נוהגים שאין צריך בהם כשרות, כמו סוכר וקפה, ויתכן שאתם בבית מקפידים גם על מוצרים אלו לקנותם בהכשר בלבד, אך יתכן שהמוכר אינו מקפיד בזה, דהיינו אינו מן הנמנע שכל המוצרים בהשגחת הבד"ץ אין הכוונה בהצהרה זאת למוצרים שאינם צריכים הכשר (לדעת המוכר), כל עוד לא נאמר אחרת (ואולי אף אם נשאל את המוכר הוא יענה ש"כולם אינם מקפידים על זה").

ד.

בדיקת תולעים

יש מיני אוכלים שטעונים בדיקת תולעים מן הדין כמבואר בשו"ע בהל' תולעים, ואף מטעם ההכשר כתוב לבדוק, וזוהי בעיה להשתמש במוצרים שלא נבדקו כדין, גם אם המוצרים בהשגחת הבד"ץ.

ה.

בדיקת דגים

מטעם הבד"ץ (עד הפעם האחרונה שהתעדכנתי) מצריכים בדיקה בבית לדגים הנמכרים עם עור, לבדוק שיש בהם קשקשת, ולכן גם אם כל המוצרים בהשגחת הבד"ץ עדיין אינו אומר שהמוכר עשה את הבדיקה כדין.

כמו"כ מטעם הבד"ץ הרב לנדא ההוראה הרשמית בדג הסלומון שהעור הוא בעייתי ומצריך טיפול בבית, ולכן גם אם המוכר קנה כל המוצרים בהשגחה טובה עדיין אי אפשר לדעת אם טיפל בעור כדין.

ו.

צרירות דם בעופות

בעיית צרירות הדם בעופות עדיין אינה נפטרת בהכשר.

אם כי אני יודע גם כשיש הכשר על המסעדה אם המשגיח משגיח על זה.

שביחא שאלות המצוות בהלכה

וכנ"ל לגבי הנידון של ביצים שאין בהם סימני כשרות (כד וחד) מי שמקפיד על זה בבית וקונה חלות מוכנות בחנות, מן הסתם שהמשגיח של המאפיה אינו מקפיד על זה, אבל במקרה כזה שיש כאן כמה ספקות הוא יותר קל (עי' בדרכי תשובה מה שהביא בזה, ויש גם הוראות מפוסקי זמנינו בזה).

ז.

בישול עכו"ם

גם אם כל המוצרים בהשגחת הברד"ץ עדיין אינו מבטיח שאין בישול עכו"ם, וכידוע שכח אדם של זרע חם וישמעאל הוא זול יותר, וממילא מצוי במפעלים שמשתמשים בהם כפועלים, כשצריך כח אדם משמעותי, ואפי' במאפיות ומסעדות הם נצפים עובדים, והבעיה הגדולה יותר אינה השימוש הקבוע בהם, דלא משוי איניש נפשיה רשיעא, אלא הבעיה הגדולה יותר היא כל מיני קולות שאינן מוסכמות שהמוכר יכול להקל על עצמו (או להקל בייחוסן של הפועלים במקומות שהפוסקים נקטו שאין להם ייחוס מספיק) וכשיש הכשר שמשגיח על זה הוא אחראי יותר.

ח.

בישול משומד

בזה גם הכשרויות לא כולן מקפידות שלא לתת למשומד לבשל, אבל במקומות ש"כל המוצרים בהשגחת הברד"ץ" בודאי שאין שום ערבות שמקפידים על זה.

ט.

בשר בחלב

גם במקומות שמתחייבים ש"כל המוצרים בהשגחת הברד"ץ" שזה יכול לחייב אותם ע"פ חוק אם ימצאו שקרנים, אבל הרי הם אינם מתחייבים שלא מבשלים מוצרי בשר עם חלב, או מוצרי בשר בכלי חלב ולהיפך (וכ"ש שאין הבטחה שלא מבשלים דגים עם בשר או דגים עם חלב להמחמירים בזה).

כמו כן יש גם דינים אלו מוצרים מותר להניח ליד אלו מוצרים אחרים, ויש דינים של ביטול ואין ביטול וטעמא לא בטיל, וכל דברים אלו הם אינם מספיקים למי שאינו בקי בהלכה.

וכנ"ל יש לפעמים שיש לאוכל דין בשרי/ חלבי, והמוכר לא בהכרח יציין זאת משום שלדעתו האוכל אינו נחשב בשרי, או שאינו רואה צורך לציין זאת, וכשאין פיקוח הלכתי לחנות אי אפשר לדעת על כל זה.

י.

מגע יין

שביחא שאלות המצוות בהלכה

גם במקומות שכל המוצרים בהשגחת הבד"ץ, יכול להיות אדם שאינו שומר שבת שנוגע ביין, ויש אופנים שהיין נאסר גם כשהוא מעורב בתבשיל כמבואר בשו"ע, וכ"ש אם נגע ביין לפני שנכנס לתבשיל, ומחלל שבת שנוגע ביין הוא מאוד בעייתי.

יא.

שביעית

גם בחנות שכל המוצרים בהשגחת הבד"ץ עדיין אין ערבות שאינם מוכרים מוצרים שיש בהם קדושת שביעית, וכ"ש שמי שמחמיר בדברים מסויימים כגון יכול נכרי או ערבה צפונית ודרומית או נעבד בשביעית (ונלקט בשמינית) אין לו לצפות שיהיה לו מידע על זה, משא"כ בהכשרים ברוב המקרים הדברים מפוקח והמידע הנצרך בענין מוגש לקונה המוצר.

יב.

רשלנות בעבודה

גם שהמוכר כוונתו טהורה שכל המוצרים יהיו בהשגחת הבד"ץ אם הוא מביא שפים (טבחים) שאינם יר"ש ונותן להם את המוצרים שיכינו מזה מנות מוכנות, אם אין פיקוח והשגחה כנהוג, עדיין אין שום ערבות שהם לא יכניסו חומרים אחרים, והם נוגעים בדבר שה יצא טעים יותר כדי שימשיכו להשתמש בשירות שלהם, וגם אם ע"פ הלכה לפעמים מותר משום שהוא אומן או משום שהוא בבית ישראל, ויש בזה הרבה חילוקי דינים (ויעוי' בסי' קיח ס"י וס"ב ועי"ש ס"ח), מ"מ בודאי עדיף לקנות ממקום שיש פיקוח, אחר שידוע שיש מכשולות בזה (וכדברי הרמ"א הנ"ל).

יג.

שליחת בשר וכדומה בלא חותם

יש מאכלים שאסור לשלוח אותם עם גוי או משומד בלא חותם או ב' חותמות כגון בשר, עי' בסי' קיח, ויש אופנים שנאסר גם בדיעבד, ואפשר להיכשל בזה גם אם כל המוצרים עקרונים מגיעים מהשגחת הבד"ץ.

יד.

חשוד לאכול בכשרות רגילה

גם אם המוכר הוא ניכר לעין כאדם השומר תורה ומצוות, מ"מ אם הוא אוכל גם דברים בכשרות רבנות המכונה כשרות רגילה, או כשרויות אחרות שע"פ דין א"א לסמוך עליהם, וכשהוא מגיע למקום ומגישם לו מנות בכשרויות אלו הוא אוכל אותם, והכשרים אלו מוחזקים אצלו ככשרים ללא חשש, ממילא יש לדון בחזקת הכשרות שלו לדידן, דהיינו גם אם אומר שכל המוצרים בהשגחת הבד"ץ, מכיון שלדעתו הכל נחשב כשר גלאט, ממילא אינו כ"כ פשוט שיש לו חזקת כשרות על זה (עי' סי' קיח סוף ס"ח ועי' עוד סי' קיט ס"ב,

שביחא שאלות המצויות בהלכה

וע"ע בדברי השו"ע לענין שאין נאמנות באנוסים על יין שלהם כיון שהם עצמם אינם מקפידים, ויש לדון אם שייך ללמוד מזה), בפרט אם מדובר במסעדה שמטבע הדברים כוללת הרבה אתגרים ונצרכת לכל מיני חומרים שלפעמים אפשר להשיגם בקלות מכל מיני מקומות, ויש הרבה הוראות היתר שאדם יכול להורות לעצמו כשיודע שבלי הוראת היתר זו לא יוכל להביא מחר אוכל ללקוחותיו הקבועים והלא קבועים, ולא תמיד יש כל מה שצריך בקלות בכשרות טובה.

טו.

הסתמכות על נאמנות נשים וקטנים בהלכה
יש להוסיף דיש בעיות בנאמנות אשה וקטן במקרים מסויימים כמבואר בשו"ע ורמ"א ס"ס סי' קכז ס"ג וס"ד וצריך לשים לב שמקפידים בכל זה.

ואגב שהבאתי דברי הרמ"א שם יש לציין דגם נאמנות של אנשים שאינם מדקדקים בהלכה לענין דקדוקי הלכה הוא נידון בפני עצמו ועי"ש.

טז.

עוף או בשר שלא הוכשרו

גם אם קונה עופות ובשרים בהשגחת הבוד"ץ אבל אם קונה אותם מהבד"ץ כשעדיין לא נמלחו ונצלו והמוכר מכשיר אותם לבד (מה שיכול להיות רווחי למי שקונה בכמויות) יכולים להיות בעיות במליחה שאוסרים את הבשר אפילו בדיעבד, כגון אם נטף ציר על בשר באופנים מסויימים, או שנטף דם מבחוץ בשעת צלייה, או ששהה כמה ימים בלא מליחה, ויש בזה הרבה פרטי דינים.

יז.

חמץ שעבר עליו הפסח

יתכן מוצר שהוא כשר גמור בהכשר הבוד"ץ, אבל לאחר הפסח הוא יהיה אסור בהנאה, אם לא עשו מכירת חמץ, וזה המוכר לא התחייב אלא שהמוצרים בהשגחת הבוד"ץ, ואם אינו יר"ש (ואינכם מכירים אותו) שמא הוא חושב שא"א לבוא עליו בטענות, כמו כן אם אתם מקפידים שלא לסמוך כל המכירה הנהוגה מפאת חששות שונים, א"כ גם אם המוכר יר"ש איך תסמכו עליו כל עוד שאינכם יודעים שהוא מקפיד ג"כ, (ובזה גם לא נאמר הדין של חמצן של עוברי עבירה וכו' מאחר שבזה הוא היתר גמור אצלו), אם כי בשביל זה אפשר לפרוש מן הודאי, ואם מדובר בתבשיל שהוא רק ספק תערובת חמץ שודאי נמכר לגוי הוא קל מאוד, שיש בזה ג' צדדים להתיר, ואפי' רק ספק אם הוא חמץ שלא נמכר כלל (בלא צדדים נוספים של תערובת ושל נמכר לגוי במכירה דידן) יש צד בפוסקים שהוא מותר, אם כי יצויין שיש המקפידים גם בספק תערובת חמץ שנמכר כנ"ל.

סיכום הדברים

שביחא שאלות המצוות בהלכה

חלק מהדברים שמצד הדין אין מחוייבים לחשוש בהם, אבל מכיון שבמציאות חנות שאין שם משגיח ואין מכירים את המוכר והעובדים אם הם יראי שמים ומדקדקים ובקיאים בהלכה, הדבר מאוד אפשרי שיכולים להיגרם טעויות, ולכן מה שודאי אפשר לומר שמומלץ מבחינת כשרות לקנות במקום המהודר יותר.

יצויין שללא ספק יש מסעדות של יהודים כשרים ויר"ש שמקפידים על הקלה כבחמורה אפי' יותר מחנויות אחרות עם פיקוח כשרות, אבל לא באתי במאמר זה אלא להציע הצעה של דברים וחששות היכולים להיות בחלק מהחנויות מסוג זה.

כל האמור, אינו פוטר מי שמכין אוכל לבד בבית מלברר את כל הדינים הנוגעים אליו, משום שכשם שבמסעדה אפשר להיכשל בכל המכשולות הללו, כך גם מי שמכין אוכל בבית.

ונסיים בדברי השו"ע (לענין כלי רוקחים ואומנים גויים אם יש בהם חשש בליעות איסור) ובעל נפש יחוש שדברים אלו מביאים לידי טהרה ונקיות.

מי ששומר על תינוקות בבית ובמהלך השעתיים הקרובות אינו יכול להתפלל במנין האם מותר להתפלל עכשיו ביחידות או שמחוייב להתמתין עד שיגיע הזמן שיוכל להתפלל במנין

דעת השו"ע שלענין המתנה לא נאמר שיעור ד' מילין, דהיינו שרק השיעור להתקדם בדרכו נאמר השיעור שצריך להתקדם בדרכו ד' מילים ולהתרחק מדרכו שיעור מיל, אבל לענין המתנה צריך להתמתין גם יותר מכך, אולם מי שמקיל בזה עכ"פ במקום צורך גדול, יש לו לכאורה על מה לסמוך.

פשוט

מקורות:

יעוי' בגמ' חולין קכב ושו"ע סי' צ סי"ז שצריך להתמתין ד' מילין בדרכו עד תפילה במנין, אבל לא נזכר להדיא בגמ' ושו"ע לענין מי שיושב בביתו מה דינו, אבל ב' דינים נזכרו השייכים לזה.

הא' נזכר בשו"ע שם סי"ז בשם אגודה חולין פ"ט סי' קמט שאם יושב בביתו ורוצה לצאת לדרכו ימתין עד שיתפללו בעיר ואז יצא (והוא בתנאי שימצא אח"כ שיירא ושיוכל לבוא למחוז חפצו בעוד היום גדול כמבואר שם), ולא נזכר שם אם יש שם גדר בזה אם השיעור שצריך להתמתין להם הוא שיעור זמן של הילוך ד' מילין או יותר מזה.

ולכאורה היה מקום ללמוד שההגדרה הוא ד' מילין גם בזה, כלומר שאם יצטרך להתמתין יותר מהילוך ד' מילין אינו מחוייב להתמתין להם, דהרי למד האגודה דבר זה מכ"ש מהדין הנזכר בגמ', ואם כן דיו לבא מן הדין להיות כנידון.

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

אבל אפשר לדחות דבאופן שיושב בביתו וממתין כיון שאינו צריך להרחיק כלום כל זה נלמד עדיין במכל שכן מהדין הנזכר בגמ' כיון ששם צריך להמתין מהלך מרחק שהולך ומתרחק ד' מילין ולענייננו אין צריך להמתין בשעת ריחוק כלל.

ועדיין צע"ק דהרי בלאו הכי דיו לבא מן הדין להיות כנידון, דהרי בהולך בדרך כוונתו להתקדם בדרכו והשאלה אם יתפלל ואחר כך יתקדם או יתקדם ואחר כך יתפלל, ועל זה אומרים לו שיתפלל ואחר כך יתקדם בדרכו, אבל כאן כשנמצא בביתו הרי צריך להמתין, ואם ממתין עד התפילה אפי' הוא פחות מד' מילין, כגון אם נאמר לו להמתין שעה אחת (ששים דקות) עד התפילה, נמצא בזה שאנחנו מטילים עליו חיוב חדש שאינו נוהג בשאר סתם הולך בדרך.

אבל אם נאמר שאין כאן ממש קל וחומר אלא סברא חדשה בגדי החיובים, ניחא, דלא אמרי' בזה דיו וכו'.

ומ"מ יש ליישב קושי' זו באופן אחר, דגם בהולך בדרך סבר האגודה שהחיוב המוטל עליו הוא אפי' אם אין דעתו להתקדם ממש עכשיו, מ"מ כיון שיש בדעתו במהלך הזמן להתקדם בדרכו, לכן מטילים עליו להתקדם, וא"כ יוצא שהיושב בביתו אינו מחוייב בחיוב חדש, אלא מעין החיוב של הולך בדרך, והוא חידוש דין, דהרי מהגמ' אין ראי' אלא על מי שבדעתו עכשיו להתקדם ולהתפלל והנידון רק אם להקדים דרכו או תפילתו, וג"כ יש לציין דעדיין אינו מיישב הקושי' לגמרי, דהרי מ"מ יש לדחות שהמהלך בדרך אין זמנו מתבזבז כלל גם אם מטילים עליו להתקדם משא"כ כאן.

ואולי יש לחדש באמת מכח זה דמה שהזמן של האדם מתבזבז בזה לא התחשבו כלל בענין המתנה, אלא כל הנידון כמה צריך לטרוח בהילוך, ואחר דחזי' שהמהלך בדרכו הטריחוהו לילך ד' מילין ה"ה היושב בביתו הטריחוהו להמתין כל מה שצריך מכיון שלא אכפת לן כלל שהזמן מתבזבז וזה לא היה שיקול בתקנה זו כלל.

ויל"ע בזה.

ויש לציין דפשטות דברי האגודה הם באמת כהצד האחרון שכתבתי, דהרי האגודה לא הגביל הדברים בשיעור זמן, אלא רק כתב שאם ימצא שיירא ויוכל לבוא למחוז חפצו בעוד היום גדול מחוייב להמתין בינתיים לציבור שיתפללו, וא"כ משמע אפי' אם יצטרך עתה להמתין יותר משיעור ד' מילין, וממילא לכאורה יצא לנו בזה ב' חידושי דינים, הא' דמי שיושב בביתו צריך להמתין לציבור גם יותר משיעור כדי הילוך ד' מילין (כל עוד שהם תוך מיל לביתו וביום כמבואר במשנ"ב), והדין השני שגם מי שהולך בדרך אפי' אם לא היה בדעתו מיד להמשיך בדרכו אלא לנוח עכשיו, מ"מ מאחר שסו"ס תכליתו להמשיך בדרכו אנו מטילים עליו להמשיך בדרכו עד שיעור ד' מילין כדי למצוא ציבור להתפלל.

והשו"ע שכ' כן בשם יש מי שאומר הכונה שהכריע כמותו אלא שלא מצא חבר לאגודה,

שביחא שאלות המצוות בהלכה

עי' מחצה"ש כאן, וכן במשנ"ב לעיל בהל' תפילין בשם האחרונים, אולם בש"ך ביו"ד נראה שלמד דהלשון יש מי שאומר הכונה שאינו מוסכם, עי"ש.

והב' דאיתא במשנ"ב סי' צ' סקנ"ב ע"פ החי"א (והוא מיירי על נט"י לסעודה בכלל מ' סי"א) דמי שיושב בביתו צריך להרחיק עד מיל לילך להתפלל במנין בבהכנ"ס, אבל לא נתבאר אם צריך להמתין, דעיקרי הדברים נאמרו כגון באופן שעכשיו יש שם מנין שצריך להרחיק עד מיל לבהכנ"ס, אבל לא נתבאר לענין אם אין מנין אלא רק בעוד זמן של הפרש מיל או בהפרש של ד' מילין שאז יהיה מנין בתוך מיל לביתו מה הדין בזה.

והג' יש לדון הנה יש מקצת אחרונים שנקטו (יעוי' בשו"ת בנין עולם ובספר זה השולחן ובעוד אחרונים, ועי' בספרי זמנינו סביב המשנ"ב מה שהביאו בזה) ששיעור ד' מילין הוא רק מחוץ לעיר, אבל בתוך העיר מחוייב להרחיק יותר, ופשטות דעת המשנ"ב אינה כן, אבל עכ"פ להאחרונים שהחמירו בזה הנה הרי אם יושב בביתו דינו כמהלך בתוך העיר שהשיעור הוא יותר מד' מילין.

ואולי גם להחולקים ומקילין בזה שהשיעור הוא טירחא דהרחקה וה"ה בתוך העיר אבל מ"מ כשאנו צריך לטרוח בהרחקה כלל אלא בהמתנה שמא עד כאן לא פליגי לענין זה ומודו דבזה מחוייב להמתין גם יותר מד' מילין.

והד' יש לדון בזה לפי מה שדנו האחרונים (עי' ביאור הלכה ריש סי' קסג ועוד) לענין מי שרוכב או נוסע ברכבת או במכונית אם משערים בריחוק ד' מילין בשיעור ריחוק מקום או בשיעור הילוך הזמן.

והכרעת המשנ"ב בזה לגבי נט"י לתפילה (סי' צב סקי"ז) לכאורה להקל בנוסע ולגבי נטילת ידים להחמיר בזה, ועי' בשבט הלוי [מ"ט סי' לז] ובאישי ישראל [פ"ח הערה ע'] בשם הגר"ק מ"ש"כ ליישב בזה, ולולי דבריהם יש לדון בדברי המשנ"ב בסי' צב אם כוונתו לענין שיעור המרחק.

(והמשנ"ב ציין לא"ר והא"ר ציין לספר בית יעקב סי' ל"ה וצל"ע שם במקור הדברים לברר הענין).

ועכ"פ אם נימא דהשיעור הוא לפי ריחוק מקום נמצא לכאורה שאם יושב בביתו צריך להמתין טובא, דהרי אי אפשר לומר לקולא בב' האופנים שכשנוסע במכונית ומהלך ד' מילין בדקה יפטר על ידי ריחוק ד' מילין וכשנמצא בביתו יפטר על ידי המתנת שיעור ד' מילין.

והה' יש לדון דנחזי אנן שהרי כתב הריטב"א והובא בביאור הלכה ריש סי' קסג לגבי ד' מילין של נטילת ידיים שהוא רק ברעב ומצטער, וממילא מכיון שההיתר הוא מחמת צער רעבון א"כ מסתבר שאין בזה חילוק בין אם יבואו אליו המים בדרכו בעוד ד' מילין לבין אם יבואו אליו המים לביתו בעוד שיעור מהלך ד' מילין ולענין להתרחק לצורך נטילת

שכיחא שאלות המצויות בהלכה

ידיים לאחריו הקילו יותר כיון שמלבד ההמתנה יש כאן גם טירחא אבל בלא טירחא זו השיעור הוא ד' מילין.

ומה שמצינו שבנטילת ידיים הגבילו הדבר למצטער ובתפילה לא הגבילו - אפשר דה"ה גם בתפילה הגבילו בזה ותני חדא והוא הדין לאידך.

ואולם קצת דוחק דמיירי בתפילה במצטער דהרי אין מצוי צער כ"כ באיחור תפילה כמו באיחור אכילה ואם משום איסור סעודה יעמיד שומר ודוחק להעמיד כל הנידון בגמ' ובשו"ע ופוסקים רק בשחרית או באופן שצריך לאכול ואין לו שומר ואולי מאחר שהולך בדרך אין זה דוחק להעמיד באופן שאין לו שומר א"נ כשרוצה לישן שינה של כמה שעות ולכך רוצה להתפלל קודם (ואעפ"כ לענין דינא יש מקום לומר דבכה"ג כבר חשיב כלאחריו שאם רוצה לישן כמה שעות אולי לא יצטרך להרחיק ד' מילין וצל"ע בזה).

ואפשר דאין הכי נמי שבתפילה הקילו יותר משום שהגדר של בדיעבד בתפילה ביחיד קיל מבדיעבד של אכילה בלא נטילת ידיים (ויעוי' גם מש"כ בשו"ת שבט הלוי הנ"ל לענין אחר).

ועכ"פ לדידן נלמוד לכאורה שאם יש לו צורך גדול להתפלל עכשיו ואינו יכול להתפלל עכשיו בציבור יוכל להתפלל ביחיד.

אבל יש לדחות דא"א ללמוד מנט"י לתפילה דהא כדאיתא והא כדאיתא, ובנט"י כשיש צער עיכוב סעודה הקילו בזה לענין הצער, אבל בתפילה כיון שהנידון הוא רק מצד טירחא ממילא לא הקילו כשאין טירחא, והמתנה לא חשיבא טירחא.

ולסיכום הדברים יש כמה ראיות חזקות דחיוב ההמתנה הוא יותר מד' מילין ומ"מ יש מקום לדון מהל' נט"י להקל בזה במקום צורך גדול, ועכ"פ כשיש צער עיכוב סעודה וכיו"ב.

אין לפסוק הלכה למעשה מתוך הדברים ללא שאלת חכם.

אין התחייבות להשיב לכל שאלה המתקבלת, עקב העומס.

לתמיכה בהוצאות המערכת ניתן באמצעות כרטיס אשראי בקו שכיחא 03-6703-111 שלוחה 5